
„SPECIALUS EUROBAROMETRAS NR. 502: KORUPCIJA“ REZULTATŲ APŽVALGA

Europos Komisija 2020 metų birželio mėnesį pavišino atliktos reprezentatyvios Europos Sąjungos (toliau – ES) gyventojų apklausos apie korupciją rezultatus. Apklausoje, kuri vyko 2019 m. gruodžio 6–19 d., dalyvavo 27 498 respondentai, iš kurių 1000 – Lietuvos gyventojai¹. Europos Komisija turi politinį mandatą vertinti valstybių narių pastangas kovoje su korupcija ir plėtoti ES antikorupcinę politiką. Šiame kontekste visuomenės apklausos padeda matuoti korupcijos problemos paplitimą ir dinamiką. ES gyventojų apklausa apie korupciją yra kartojama kas kelerius metus nuo 2005 m., o 2019 m. apklausa vyko septintąjį kartą.

2019 metų apklausos rezultatai atskleidė, kad daugiau kaip septyni iš dešimties ES gyventojų mano, kad korupcija jų šalyje yra paplitusi, bet skirtumai tarp valstybių narių išlieka žymūs: manančių, kad korupcija šalyje paplitusi, respondentų dalis skiriasi nuo 22 proc. Suomijoje iki 97 proc. Kroatijoje. Valstybių antikorupcinės aplinkos netolygumą atskleidžia ir skirtingas korupcijos patirties mastas: korupciją patyrė arba jos liudininkais per metus tapo vos 2 proc. gyventojų Suomijoje ir Vokietijoje, bet 15 proc. Kroatijoje. Lietuvos gyventojų apklausos rezultatai ES kontekste pažymoje aptariami išsamiau. Kadangi apklausa vykdyta iki Jungtinės Karalystės pasitraukimo iš ES datos, o tyrime vertinama Europos Sąjungos gyventojų patirtis 2019 m., rezultatai pateikiami ES28 kontekste.

1. Korupcijos suvokimas

Korupcijos paplitimo suvokimas Lietuvoje išlieka aukštas – 92 proc. respondentų teigė, kad korupcijos problema mūsų šalyje yra paplitusi. Tai šeštas aukščiausias rodiklis tarp ES valstybių narių², rodiklis yra aukštesnis nei kaimyninėse valstybėse³ ir reikšmingai nesikeičia nuo 2013 m.⁴ Visgi keičiasi korupcijos paplitimo intensyvumo vertinimas – mažėja respondentų dalis, mananti, kad korupcija Lietuvoje „labai paplitusi“⁵ ir auga respondentų grupė, mananti, kad korupcija paplitusi iš dalies⁶.

Kartu pažymėtina, kad analizuojant korupcijos suvokimo pokyčius ES lygiu, pastaruosius metus stebimos neigiamos tendencijos – daugumoje valstybių didesnė dalis gyventojų mano, kad korupcija yra paplitusi, nei, kad korupcija gana retas reiškinys. Lyginant su 2017 m., respondentų dalis, mananti, kad korupcija valstybėje yra paplitusi, išaugo devyniolikoje valstybių, sumažėjo – šešiose valstybėse, o nesikeitė – trijose valstybėse.

Regioninė ES analizė atskleidžia, kad korupcijos kaip paplitusios šalyje problemos vertinimas yra didesnis tarp naujesnių ES narių, kurios prie bendrijos prisijungė nuo 2004 metų, negu senosiose ES valstybėse narėse. Be to, pastebėtina, kad korupciją kaip paplitusį reiškinį labiau linkę vertinti tie respondentai, kuriems patiems yra tekę susidurti su korupcija.

Europos Komisijos tyrėjai nustatė stiprų ryšį tarp to, kiek respondentų vertina korupciją šalyje kaip paplitusią ir kiek respondentų jaučiasi asmeniškai paveikti korupcijos kasdieniame gyvenime –

---

¹ Lietuvoje vykdytos apklausos rezultatų paklaida siekia 3 proc.

² ES vidurkis – 71 proc.

³ Latvija – 84 proc., Estija – 60 proc., Lenkija – 59 proc.

⁴ 2017 m. – 93 proc., 2013 m. – 95 proc.

⁵ 2019 m. – 37 proc., 2017 m. – 41 proc., 2013 – 58 proc.

⁶ 2019 m. – 55 proc., 2017 m. – 52 proc., 2013 – 37 proc.

augant vienam rodikliui, didėja ir kitas. Savo ruožtu Lietuvos atvejis yra priešingas: nors korupciją kaip itin paplitusią problemą mato absoliuti dauguma Lietuvos respondentų, bet jos poveikį kasdieniam gyvenimui patyrė 26 proc. respondentų. Pastarasis rodiklis sutampa su ES vidurkiu, Lietuva užima 14 poziciją. Taigi, nors kasdieniame gyvenime korupcijos poveikį Lietuvos respondentai jaučia ne daugiau nei vidutiniškai ES, korupcijos paplitimo suvokimas yra tarp aukščiausių.

Kita vertus, Lietuvoje mažesnė dalis respondentų manė, kad korupcijos lygis per pastaruosius trejus metus pakilo – taip nurodė 26 proc. respondentų lyginant su 42 proc. ES vidurkiu. Lietuvos rodiklis – 5 mažiausias ES ir mažėja ilgalaikėje perspektyvoje⁷. Didžiausia dalis respondentų Lietuvoje manė, kad korupcijos lygis per trejus metus nesikeitė (48 proc.)⁸, o kad korupcijos sumažėjo teigė 17 proc. respondentų⁹.

Korupcijos kaip plačiai paplitusios problemos suvokimą rodo ir tai, kad dauguma Lietuvoje gyvenančių respondentų (84 proc.¹⁰) sutiko su teiginiu, kad kyšiai ir naudojimas ryšiais yra lengviausias būdas gauti viešąsias paslaugas – šis rodiklis 7 aukščiausias tarp ES valstybių narių ir aukščiausias tarp Baltijos valstybių¹¹. Sociodemografinė analizė ES lygiu atskleidė, kad su šiuo teiginiu labiau linkę sutikti nederbantys asmenys; respondentai, susiduriantys su sunkumais mokėti mokesčius; bei respondentai, kurių išsilavinimas truko iki 15 metų amžiaus ar trumpiau. Taigi tie respondentai, kurie susiduria su finansiniais sunkumais, labiau jaučia, kad viešosios paslaugos yra sudėtingiau prieinamos, nei likę gyventojai.

Lietuvos gyventojų nuomone, kyšių davimas ir ėmimas bei piktnaudžiavimas valdžia labiausiai paplitęs sveikatos priežiūros sistemoje (71 proc., ES – 27 proc.), tarp politinių partijų (52 proc., ES – 53 proc.) ir tarp valstybės tarnautojų, atsakingų už viešųjų konkursų laimėtojų skyrimą (52 proc., ES – 38 proc.). Sveikatos priežiūros sistema pirmoje pozicijoje atsidarė penkiose ES valstybėse¹², o dažniausiai, šešiolikoje valstybių, pirmoje pozicijoje buvo įvardintos politinės partijos.

2. Politinės korupcijos vertinimas

Politinė korupcija suvokiama kaip paplitusi problema Lietuvoje. Dauguma Lietuvoje gyvenančių respondentų teigė, kad korupcija yra paplitusi vietinėse ar regioninėse viešosiose institucijose (82 proc.¹³ – 5 aukščiausias rodiklis ES), o taip pat ir nacionalinėse viešosiose institucijose (79 proc.¹⁴ – 12 aukščiausias rodiklis ES). Pastarieji rodikliai yra aukštesni nei kaimyninėse valstybėse¹⁵.

Lietuvoje, kaip ir 25 kitose ES valstybėse, mažuma respondentų mano, kad politinių partijų finansavimo skaidrumas ir priežiūra yra pakankama. Lietuvoje taip manė 26 proc. respondentų, rodiklis yra 7 proc. aukštesnis nei 2017 m.¹⁶ ir aukštesnis nei Latvijos ir Estijos rodikliai, bet atsilieka nuo Lenkijos gyventojų vertinimo¹⁷. ES valstybių kontekste tai aštuntas žemiausias rodiklis.

⁷ 2017 m. – 32 proc., 2013 m. – 53 proc., 2011 m. – 47 proc.

⁸ 2017 m. – 42 proc., 2013 m. – 32 proc., 2011 m. – 35 proc.

⁹ 2017 m. – 20 proc., 2013 m. – 6 proc., 2011 m. – 9 proc.

¹⁰ 2017 m. – 87 proc., 2013 m. – 88 proc.

¹¹ Latvijoje – 71 proc., Estijoje – 51 proc., Lenkijoje – 72 proc.

¹² Graikijoje taip atsakė 81 proc., Slovakijoje – 54 proc., Rumunijoje – 48 proc., Lenkijoje – 40 proc. respondentų.

¹³ 2017 m. – 86 proc., 2013 m. – 86 proc., 2011 m. – 92 proc.

¹⁴ 2017 m. – 82 proc., 2013 m. – 84 proc., 2011 m. – 94 proc.

¹⁵ Kad korupcija yra paplitusi vietinėse ar regioninėse viešosiose institucijose nurodė 71 proc. Latvijos respondentų, 62 proc. – Estijos, 65 proc. – Lenkijos; kad korupcija yra paplitusi nacionalinėse viešosiose institucijose nurodė 74 proc. Latvijos, 60 proc. Estijos ir 72 proc. Lenkijos piliečių.

¹⁶ 2017 m. – 19 proc., 2013 m. – 17 proc.

¹⁷ Latvijoje ir Estijoje – 19 proc., Lenkijoje – 42 proc.

Pastebėtina, kad ekspertiniuose tyrimuose Lietuva patenka tarp nedidelio skaičiaus valstybių, kuriose informacija apie politinių kampanijų finansavimą yra prieinama viešai, internete, paieškos funkciją turinčioje duomenų bazėje¹⁸. Visgi gyventojų pasitikėjimui politinių kampanijų finansavimo skaidrumu to nepakanka – svarstyti, kad šis klausimas siejamas su neteisėto finansavimo paplitimo suvokimu. Lietuva patenka tarp valstybių, kuriose vyrauja nuomonė, kad pernelyg artimi ryšiai tarp verslo ir politikų lemia korupciją šalyje – taip manė 86 proc.¹⁹ respondentų Lietuvoje, tai yra 4 aukščiausias rodiklis tarp ES valstybių ir aukštesnis nei kaimyninėse valstybėse²⁰.

3. Korupcijos versle vertinimas

Aptariant korupcijos versle problematikos suvokimą, atkreiptinas dėmesys, kad net 22 ES valstybėse didesnė gyventojų dalis mano, kad vienintelis būdas sukurti sėkmingą verslą yra turėti politinių ryšių. Lietuva patenka į šių valstybių gretas (su teiginiu sutinka 67 proc., 10 aukščiausias rodiklis ES). Taip pat net 24 valstybėse didesnė dalis respondentų sutinka su teiginiu, kad favoritizmas ir korupcija yra kliūtis verslo konkurencijai šalyje. Lietuvoje su šiuo teiginiu sutiko 68 proc. respondentų, rodiklis yra 15 ES. Vertinant tendencijas ES šalyse, daugumoje valstybių narių – 22 – vyrauja požiūris, kad korupcija yra verslo kultūros dalis, o ypač su šiuo teiginiu sutinka Pietų ir Pietryčių Europos valstybių gyventojai, mažiausiai – Šiaurės valstybių gyventojai. Šiuo aspektu Lietuvos rodiklis yra gretimas ES vidurkiui – su teiginiu sutinka 64 proc. respondentų, 14 vieta ES. Rodiklis artimas Lenkijai (63 proc.), bet aukštesnis nei Latvijoje (46 proc.) ir Estijoje (40 proc.). Lietuvos gyventojų dalis, mananti, kad korupcija yra verslo kultūros dalis, nuosekliai mažėja: 2017 m. – 67 proc., 2013 m. – 73 proc.

Pastebėtina, kad gyventojų suvokimas, kiek korupcija paplitusi versle, yra didesnis nei verslo atstovų. 2019 m. Europos Komisijos tyrime „Verslo požiūris į korupciją ES“²¹ korupciją kaip problemą vykdant verslą Lietuvoje įvardino 15 proc. įmonių vadovų, ir šis rodiklis buvo 8 mažiausias tarp ES valstybių narių.

4. Korupcijos patirtis

Apklausoje duomenimis, korupcijos patirtis Lietuvoje 2019 m. siekė 8 proc. – tiek respondentų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių patys patyrė arba tapo korupcijos atvejo liudininkais. Lyginant su 2017 m., rodiklis išliko toks pats, bet šešerių metų laikotarpyje yra sumažėjęs tris kartus²². Tarp 28 ES valstybių narių Lietuva 2019 m. atsidūrė 19 vietoje, t. y. 9 valstybių rodiklis yra aukštesnis, kai 2013 m. Lietuvos gyventojų, patyrusių korupciją, dalis buvo pati didžiausia ES. Vis dėlto, tarp kaimyninių valstybių Lietuvos rodiklis yra šiek tiek aukštesnis: Latvijos, Estijos ir Lenkijos rodiklis siekė 5 proc.

Korupcijos paplitimo mastą indikuoja ir tai, kad 28 proc. respondentų nurodė asmeniškai pažįstantys bent vieną asmenį, kuris ima ar yra ėmęs kyšius. Šis rodiklis, lyginant su 2017 m., sumažėjo 6 proc.²³, bet išlieka aukščiausias tarp visų ES valstybių narių, įskaitant ir kaimynines šalis²⁴. Pastebima, kad aukštesnis rodiklis yra būdingas Rytų ir Centrinės Europos valstybėms.

Taip pat apklausoje buvo vertinama faktinė korupcijos patirtis susidūrus su 15 skirtingų viešojo ir privataus sektoriaus institucijų, tokių kaip sveikatos apsaugos institucijos, policija, muitinė, bankai ir kt. Tarp Lietuvos respondentų, susidūrusių su institucijomis per 2019 metus, 19 proc. teigė,

¹⁸ Pagal Varieties of Democracy (V-DEM) 2019 m. tyrimo rodiklį „Disclosure of campaign donations“.

¹⁹ 2017 m. – 87 proc., 2013 m. – 85 proc.

²⁰ Latvijoje – 76 proc., Estijoje – 70 proc., Lenkijoje – 74 proc.

²¹ Prieiga internete: <https://ec.europa.eu/2019/surveys>

²² 2017 m. – 8 proc., 2013 m. – 25 proc.

²³ 2017 m. – 34 proc., 2013 m. – 35 proc.

²⁴ Latvijoje – 24 proc., Estijoje – 10 proc., Lenkijoje – 13 proc.

kad iš jų buvo tikimasi dovanos, paslaugos, papildomų pinigų už paslaugos suteikimą. Tai penktas aukščiausias rodiklis tarp ES valstybių narių ir didžiausias procentas tarp kaimyninių valstybių²⁵. Iki 2017 m. reikšmingai mažėjęs Lietuvos institucinės korupcijos patirties rodiklis pastaruosius kelerius metus išlieka stabilus²⁶. Pastebėtina, kad dažniau su šiomis praktikomis susiduriama naujosiose ES valstybėse narėse nei senosiose.

Respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėn. lankėsi valstybinėse sveikatos priežiūros institucijoje, buvo teiraujama, ar jiems greta oficialių įmokų teko sumokėti papildomai (neoficialiai), dovanoti vertingą dovaną slaugytojui ar gydytojui arba skirti auką ligoninei. Tarp Lietuvoje apklaustų respondentų tokią patirtį turėjo 10 proc. gyventojų²⁷. Šis rodiklis du kartus didesnis nei ES vidurkis, o didesnė su korupcija sveikatos sistemoje susidūrusių respondentų dalis nei Lietuvoje buvo vos keturiose valstybėse. Latvijos rodiklis buvo toks pats kaip Lietuvos, Estijos siekė 3 proc., Lenkijos – 5 proc.

Siekiant geriau suprasti, kokiose situacijose įvyksta neoficialūs atsiskaitymai sveikatos priežiūros įstaigose Lietuvoje, pastebėtina, kad dominuojantys atsakymai buvo susiję ne su tiesioginiu kyšio prievartavimu, bet pačių respondentų manymu, kad turi papildomai susimokėti ar dovanoti dovaną. 37 proc. nurodė taip jautęsi ir atsiskaitė prieš procedūrą, 29 proc. – po procedūros. Tiesiogiai neoficialaus atsiskaitymo prieš atliekant procedūrą medicinos personalas prašė vos iš 3 proc. respondentų – ši situacija Lietuvoje buvo minima rečiausiai. Atvejus, kai medicinos personalas tikėjosi atsiskaitymo po procedūros, nurodė 18 proc. respondentų. Kita ES paplitusi situacija – reikalavimas atvykti privačiai konsultacijai tam, kad būtų skirtas gydymas valstybinėje ligoninėje, Lietuvoje sutinkama palyginti retai – 13 proc. (ES – 23 proc.). Taip pat 6 proc. respondentų Lietuvoje nurodė, kad jų buvo prašoma susimokėti siekiant gauti būtent jų norimą gydymą. Rezultatai leidžia kalbėti apie giliai įsitvirtinusių „atsidėkojimo“ kultūrą, kuomet paciento ir mediko santykių savaime suprantama ir nekvestionuojama norma yra „papildomas atsiskaitymas“ už suteiktas paslaugas.

5. Korupcijos toleravimas

Lietuvos gyventojai vidutiniškai labiau nei ES yra linkę toleruoti korupciją. 37 proc. respondentų yra priimtina dovanoti dovaną viešojo sektoriaus atstovui siekiant naudos, 31 proc. mano, kad priimtina padaryti paslaugą, 23 proc. duoti pinigų. Atitinkamai ES vidutiniai dydžiai yra 23 proc., 23 proc. ir 16 proc. Pagal šiuos rodiklius apskaičiuotas korupcijos toleravimo indeksas Lietuvoje siekia 44 proc. ir nors šis rodiklis reikšmingai mažėja (2017 m. – 48 proc., 2013 m. – 71 proc.), bet išlieka 8 aukščiausias tarp ES valstybių. Kartu pažymėtina, kad Lietuvoje toleruojančių korupciją respondentų mažiau nei Latvijoje (61 proc.), bet daugiau nei Estijoje (30 proc.) ir Lenkijoje (29 proc.).

Vertinant ES lygiu, korupcinį elgesį labiau linkę toleruoti 15-24 metų amžiaus respondentai, susidūrę su korupcijos situacija respondentai ir respondentai, pažįstantys asmenis, kurie ima kyšius.

6. Pranešimas apie korupciją

Nepaisant to, kad Lietuvoje gyvenantys respondentai žino, kur gali pranešti apie korupciją taip pat gerai, kaip kitų ES valstybių narių gyventojai²⁸, pranešimo apie korupciją kultūra Lietuvoje išlieka žema. Tarp respondentų, kuriems per pastaruosius metus teko susidurti su korupcija, tik 6

²⁵ Latvijoje – 13 proc., Estijoje – 7 proc., Lenkijoje – 9 proc.

²⁶ 2017 m. – 20 proc., 2013 m. – 29 proc., 2011 m. – 27 proc.

²⁷ 2017 m. – 12 proc., 2013 m. – 21 proc.

²⁸ Lietuvos rodiklis sutampa su ES vidurkiu – apie tai, kur galėtų pranešti, žino 44 proc. respondentų. 2017 m. – 52 proc., 2013 m. – 52 proc. Atkreipiant dėmesį į rodiklio sumažėjimą, laikytina, kad tai indikacija tolimesnei stebėsenai, tačiau pagrįstos išvados apie informuotumo sumažėjimą daryti negalime: tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ 2019 m. duomenys rodo gyventojų informuotumo augimą.

proc. nurodė, kad apie tai pranešė (rodiklis nuo 2017 m. nėra pasikeitęs) – tai ketvirtas žemiausias dydis tarp 28 ES valstybių, kur vidutiniškai apie korupciją pranešė 21 proc. su ja susidūrusių respondentų. Dar mažesnė nei Lietuvoje pranešusių apie korupciją dalis buvo Latvijoje – 3 proc., nežymiai didesnė dalis Lenkijoje – 9 proc., o Estijoje apie korupciją pranešė 14 proc. su ja susidūrusių respondentų.

Lietuvoje rečiau kaip nepranešimo priežastis nurodomas informacijos, kur galima pranešti trūkumas: bendrai ES valstybėse 22 proc. respondentų nepraneštų apie korupcijos atvejį, nes nežinotų, kur apie tai pranešti, ir ši priežastis užima ketvirtą vietą tarp pagrindinių nepranešimo apie korupciją priežasčių, o Lietuvoje ši priežastis įvardijama 7-8 vietose (17 proc.). Tarp dažniausių nepranešimo priežasčių tiek Lietuvoje, tiek bendrai ES valstybėse dominuoja įsitikinimas dėl įrodinėjimo neperspektyvumo – sunku kažką įrodyti (49 proc. Lietuvoje ir 45 proc. ES), nebaudžiamumo – už korupciją atsakingi asmenys nebus nubausti (37 proc. Lietuvoje ir 30 proc. ES), bei apsaugos pranešėjams nebuvimo (31 proc. Lietuvoje ir 29 proc. ES).

Nesaugumo jausmą indikuoja ir tai, kad Lietuvoje gyvenantys respondentai kiek dažniau teigė, kad asmenys, pranešę apie korupciją, patys susilaukia negatyvių pasekmių iš policijos ar kitų institucijų – taip manė 25 proc. respondentų (šeštas aukščiausias rodiklis ES). Taip pat kiek specifines Lietuvos gyventojų nuostatas atskleidžia tai, kad šalyje dažniau nei kitur (ketvirtas didžiausias rodiklis ES) respondentai manė, kad nepranešimas yra susijęs su nenoru išduoti kitą asmenį (26 proc. lyginant su 19 proc. ES vidurkiu).

Lietuva – vienintelė ES valstybė narė, kurioje didžiausia dalis respondentų norėdama pranešti apie korupciją labiausiai pasitikėtų žiniasklaida. Žiniasklaida pasitikėtų vienas iš trijų (33 proc., ES – 15 proc.) respondentų, antroje pozicijoje atsidūrė policija – 31 proc. (ES – 58 proc.), trečioje pozicijoje – specializuota antikorpucinė agentūra (29 proc., ES – 13 proc.)²⁹. Pažymėtina, kad Lietuvoje tokiai institucijai pranešimą patikėtų dvigubai daugiau respondentų nei vidutiniškai ES valstybėse ir Specialiųjų tyrimų tarnyba atsidūrė 4 pozicijoje tarp 15 ES veikiančių specializuotų antikorpucinių agentūrų.

7. Kovos su korupcija vertinimas

Tik keturiose ES valstybėse – Rumunijoje, Austrijoje, Lenkijoje ir Estijoje, didesnė dalis respondentų sutiko su teiginiu, kad jų šalyje yra pakankamai sėkmingų baudžiamojo persekiojimo pavyzdžių, atgrasančių nuo korupcijos, nei šiam teiginiui prieštaravo. Lietuvoje 52 proc. respondentų manė, kad tokių atvejų nėra pakankamai, 34 proc. – kad tokių pavyzdžių pakanka, atsakymų pasiskirstymas buvo gretimas ES vidurkiui³⁰. Pastebėtina, kad su teiginiu sutinkančių respondentų dalis nežymiai, bet nuosekliai auga: 2017 m. tokių buvo 30 proc., 2013 m. – 26 proc.

Visose ES valstybėse narėse didesnė dalis respondentų mano, kad aukšto lygio korupcijos atvejai nėra pakankamai tiriami. Lietuva pateko tarp šešių valstybių, kur taip manančių gyventojų dalis siekė 8 respondentus iš 10. Šis rodiklis nepasikeitė lyginant su 2017 m. ir buvo aukštesnis nei kaimyninėse valstybėse³¹.

Bendresnio pobūdžio abejonę teisingumo vykdymu Lietuvoje respondentai išreiškė atsakant į klausimą, ar „priemonės prieš korupciją Lietuvoje yra taikomos nešališkai ir be paslėptų ketinimų“ – dvigubai daugiau respondentų nesutinka (53 proc.) nei sutinka (25 proc.) su šiuo teiginiu³². Pastarosios tendencijos nesikeičia nuo 2013 metų. Nešališkumo vertinimas Lietuvoje – ketvirtas

²⁹ Lyginant su 2017 m. rezultatais, norint pranešti apie korupciją, specializuota antikorpucinė agentūra pasitikėtų 4 proc. mažiau respondentų – šis rodiklis grįžo į 2013 m. lygį.

³⁰ 34 proc. sutinka su teiginiu, 50 proc. – nesutinka

³¹ Latvijoje – 71 proc., Estijoje – 53 proc., Lenkijoje – 68 proc.

³² 2017 m. sutiko 28 proc., nesutiko 53 proc., 2013 m. sutiko – 26 proc., nesutiko – 56 proc.

žemiausias rodiklis tarp ES valstybių narių, o Baltijos regione žemesnį rodiklį turi Latvija (21 proc.), taip pat panašus rodiklis yra ir Estijoje (29 proc.). Lenkijos situacija priešinga – daugiau respondentų tiki kovos su korupcija priemonių taikymo objektyvumu (su teiginiu sutinka 49 proc. respondentų, nesutinka – 32 proc.).

Lietuvos gyventojai Vyriausybės pastangas kovoje su korupcija vis dar vertina kritiškai, bet pozityviau nei 2017 m. Naujausiame tyrime 26 proc. respondentų Lietuvoje manė, kad pastangos yra efektyvios (2017 m. – 18 proc.), o 65 proc. – neefektyvios (2017 m. – 75 proc.). Lyginant kaimyninių valstybių kontekste, dar kritiškiau vyriausybės pastangas vertino Latvijos respondentai (su teiginiu, kad pastangos yra efektyvios, sutiko 15 proc.), o nuosčiau Estijos (32 proc.) ir Lenkijos (42 proc.) respondentai. Pagal mažiausiai su teiginiu sutinkančių respondentų dalį, Lietuva atsidūrė 8 pozicijoje tarp ES valstybių narių.

Rezultatų apibendrinimas

Absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų mano, kad korupcijos problema šalyje yra paplitusi. Gyventojų nuomone, kyšininkavimas, papirkinėjimas bei piktnaudžiavimas valdžia labiausiai paplitęs sveikatos priežiūros sistemoje, politinėse partijose ir tarp valstybės tarnautojų, sprendžiančių dėl viešųjų konkursų laimėtojų. Be to, didžioji dalis Lietuvos gyventojų mano, kad korupcija yra paplitusi tiek vietos, tiek nacionalinio lygmens institucijose. Kita vertus, vertinant ilgalaikėje perspektyvoje, pastebima, kad gyventojų vertinimas tampa nuosaikesnis – reikšmingai mažėja gyventojų, manančių, kad korupcijos lygis per trejų metų laikotarpį išaugo, ir šis rodiklis yra vienas iš mažiausių ES, taip pat mažėja korupcijos paplitimo intensyvumo vertinimas.

Lietuvos gyventojų vertinimas, kiek korupcija paplitusi valstybėje, nėra tiesiogiai susijęs su tuo, kiek korupcija paveikia respondentus asmeniškai jų kasdiniame gyvenime. Toks ryšys nustatytas kitose ES valstybėse, o Lietuvos atveju pastebėtina, kad korupcijos poveikį asmeniškai jaučia ne daugiau gyventojų nei vidutiniškai ES, tačiau korupcijos kaip paplitusios problemos vertinimas – vienas aukščiausių tarp valstybių narių.

Lietuva nebėra valstybė, kurioje gyventojų korupcijos patirtis yra viena didžiausių ES, per šešerių metų laikotarpį rodiklis sumažėjo net tris kartus, visgi susidūrimas su korupcija šalyje išlieka aukštesnis nei vidutiniškai ES. Didžiausia dalis gyventojų su korupcijos atvejais susidūrė sveikatos priežiūros institucijose, kur greta oficialių įmokų teko papildomai atsiskaityti (sumokėti, dovanoti dovaną medicinos personalui ar skirti auką ligoninei) vienam iš dešimties per 2019 m. įstaigose apsilankiusių gyventojų. Tyrimas atskleidė, kad neoficialūs atsiskaitymai sveikatos priežiūros įstaigose Lietuvoje dažniau buvo susiję ne su tiesioginiu kyšio reikalavimu, bet pačių respondentų nuostata, kad turi „papildomai atsiskaityti“ už suteiktas paslaugas. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į visuomenės antikorpucinio sąmoningumo spragas – pavyzdžiui, kas trečias Lietuvos gyventojas papildomo atsiskaitymo ar atsidėkojimo medikui, jeigu jis duodamas po paslaugos suteikimo, nelaiko korupcija³³.

Lyginant su kitomis ES valstybėmis narėmis, Lietuvoje yra daugiau gyventojų, linkusių toleruoti korupcinį elgesį, o ypač toleruojamas dovanų dovanojimas viešojo sektoriaus atstovui siekiant asmeninės naudos. Toleranciją korupcijai indikuoja ir tai, kad Lietuvos gyventojai, susidūrę su korupcija, apie ją praneša tris kartus rečiau lyginant su ES vidurkiu. Pastebėtina, kad vertinant, kuo gyventojai pasitikėtų pranešdami apie korupciją, Specialiųjų tyrimų tarnybai atsidūrė 4 pozicijoje tarp 15 ES veikiančių specializuotų antikorpucinių agentūrų.

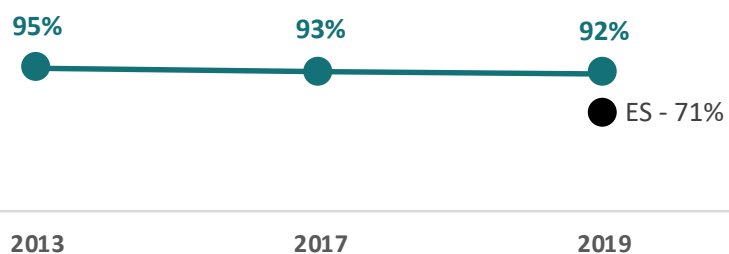
³³ Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2019“ duomenimis, 33 proc. gyventojų mano, kad atsidėkojimas pinigais po sėkmingai atliktos operacijos ar procedūros nėra korupcija.

Reikšminga gyventojų dalis nenori pranešti apie korupciją manydami, kad korupcijos faktą įrodyti yra sudėtinga, taip pat nesitikima, kad korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus padarę asmenys bus nubausti. Pastebėtina, kad iki 2017 metų mažėję korupcijos toleravimo rodikliai pastaruosius metus keitėsi lėčiau, bet nuosekliai gerėjo.

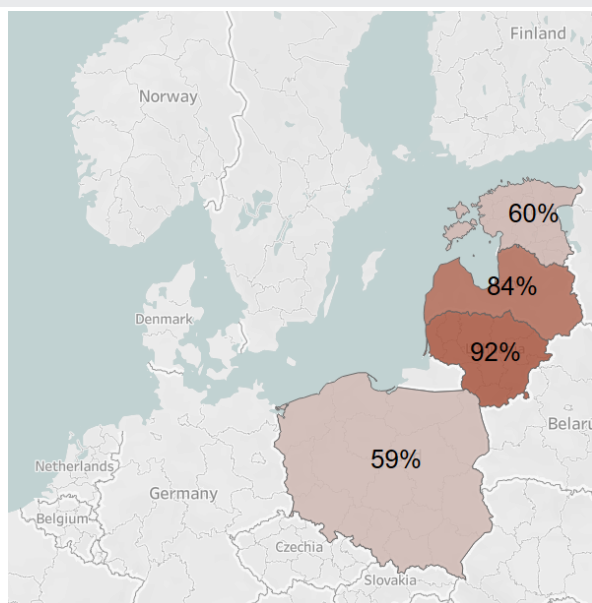
Vertinant kovos su korupcija priemones, vyrauja veikiau skeptiškos nuostatos – didesnė gyventojų dalis mano, kad aukšto lygio korupcija šalyje nėra pakankamai tiriama, be to, abejojama šių priemonių taikymo nešališkumu. Visgi pastebėtina, kad lėtu tempu, bet nuosekliai auga gyventojų dalis, mananti, kad šalyje yra pakankamai sėkmingų baudžiamojo persekiojimo pavyzdžių, atgrasančių nuo korupcijos.

I. KORUPCIJOS SUVOKIMAS LIETUVOJE

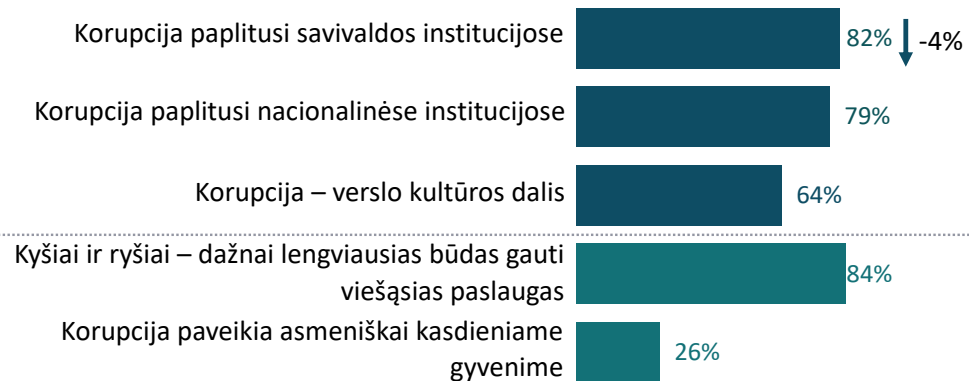
Korupcijos problema Lietuvoje - paplitusi

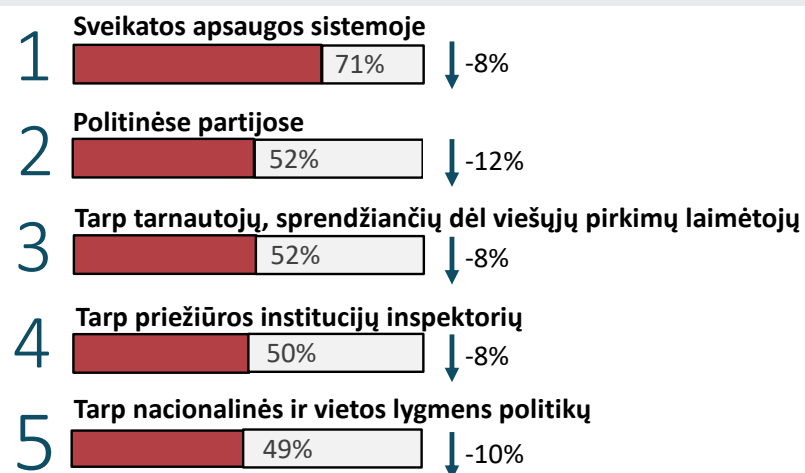
Korupcijos paplitimo vertinimas kaimyninėse valstybėse

Respondentų dalis, mananti, kad:

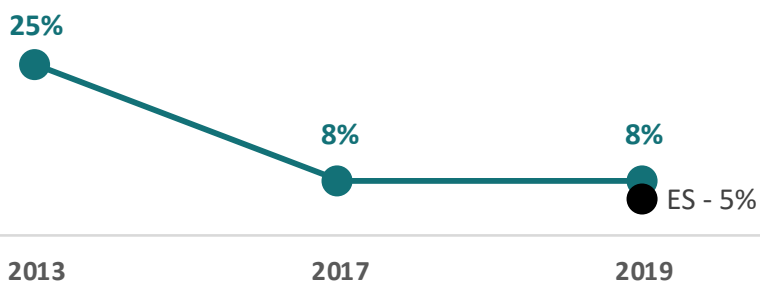
Kyšininkavimas ir naudojimas tarnybine padėtimi kaip paplitęs dažniausiai suvokiamas:

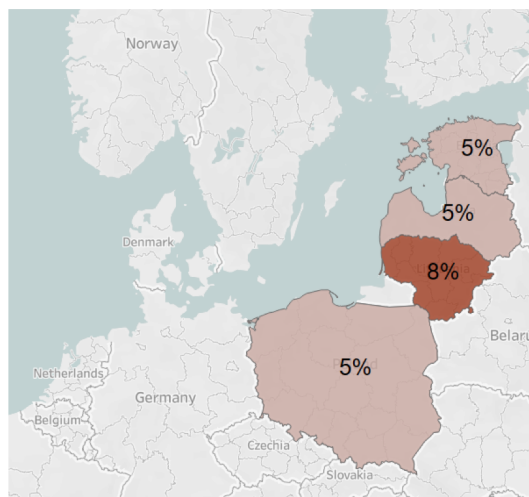
II. KORUPCIJOS PATIRTIS LIETUVOJE

BENDRAS SUSIDŪRIMO SU KORUPCIJA MASTAS

Ar per pastaruosius 12 mėnesių patyrėte korupciją ar tapote korupcijos atveju liudininku?

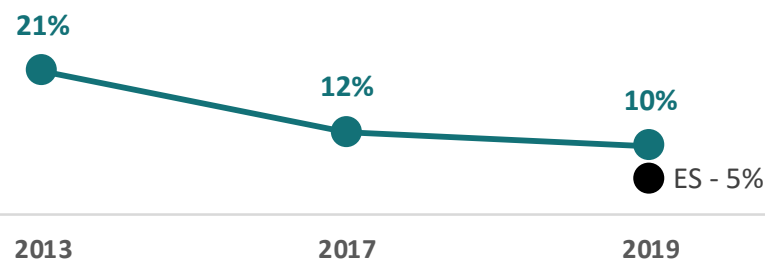

Korupcijos patirtis kaimyninėse valstybėse

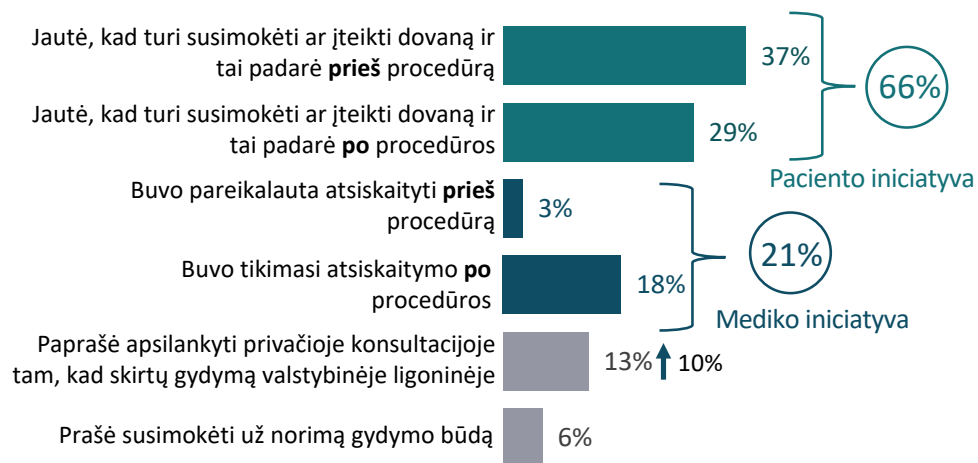

KORUPCIJOS PATIRTIS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE

Be oficialių įmokų, ar Jums reikėjo mokėti papildomai arba dovanoti vertingą dovaną slaugytojui, gydytojui arba aukoti ligoninei?*

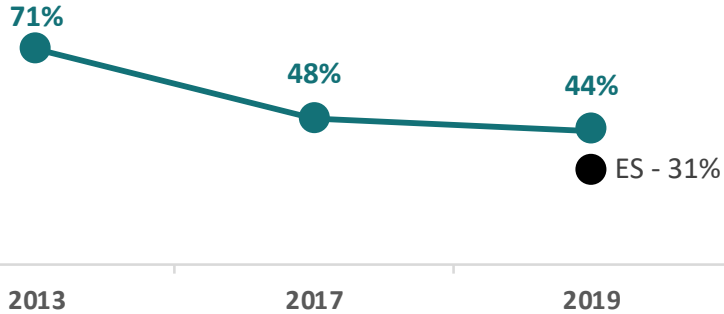
Kokia tai buvo situacija? **

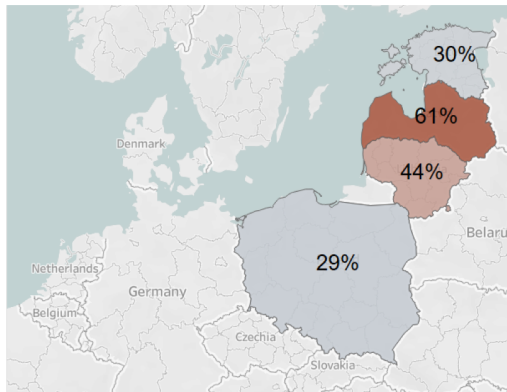
III. ANTIKORUPCINIS POTENCIALAS

KORUPCIJĄ TOLERUOJANČIOS NUOSTATOS

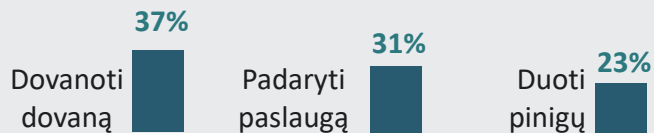
Korupcijos toleravimo indeksas

Korupcijos toleravimo indeksas kaimyninėse valstybėse

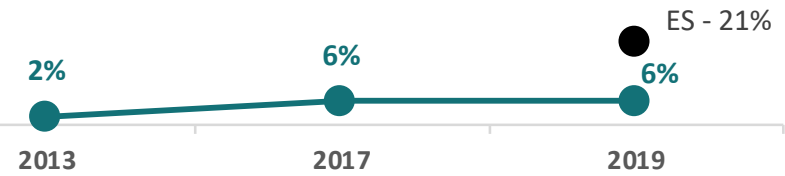

Mano, kad siekiant naudos iš viešo sektoriaus atstovo priimtina:

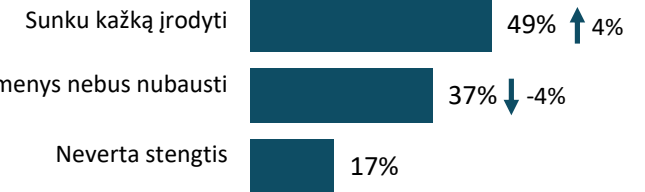
PRANEŠIMO APIE KORUPCIJĄ KULTŪRA

Pranešė apie korupciją su ja susidūrę

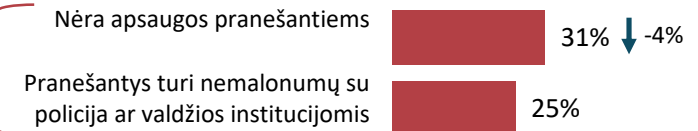

Priežastys nepranešti apie korupciją*

I. Įsitikinimas korupcijos nebaudžiamumu

II. Nepasitikėjimas pranešėjų apsauga

III. Nuostatos ir informuotumas

